

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ “การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัด เชียงใหม่” ระหว่างปีงบประมาณ 2553 - 2554 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP MODEL ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) และผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาถึง ผลกระทบ (Impact) ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการฯ ผลของการศึกษานี้ ผู้ศึกษานำเสนอ ออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินการผลดำเนินงานโครงการฯ ในศึกษานี้ผู้ศึกษา ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์การประเมิน โครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่” ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม เสนอผลวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน

1.1 ผลวิเคราะห์ความจำเป็นในการจัดให้มีโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

1.2 ผลวิเคราะห์ความเหมาะสมและสอดคล้องของโครงการ การปฏิบัติการ เกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่าง ปีงบประมาณ 2553 – 2554 กับสภาพสังคมเศรษฐกิจและนโยบายของโรงงานยาสูบ

1.3 ผลวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์ของโครงการ การปฏิบัติการ เกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่าง ปีงบประมาณ 2553 – 2554

2. ด้านปัจจัยนำเข้า เสนอผลวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน

2.1 ผลวิเคราะห์ด้านความสามารถและความพร้อมของหน่วยงาน ในการดำเนินโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 ในด้านต่างๆ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานที่การสนับสนุน

2.2 ผลวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับการเพาะปลูกยาสูบตามหลักการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี

3. ด้านกระบวนการ เสนอผลวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน

3.1 ผลการวิเคราะห์ด้านระบบการบริหารจัดการโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

3.2 ผลวิเคราะห์ด้านบทบาท หน้าที่ของบุคลากรและชาวไร่บ่มเองที่เกี่ยวข้องกับโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

4. ด้านผลผลิต เสนอผลวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน

4.1 ผลวิเคราะห์การส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบในด้านการผลิตใบยาสูบ ได้มาตรฐานปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ในการดำเนินโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

4.2 ผลวิเคราะห์การเพิ่มความปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค จากการค้าโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

4.3 ผลวิเคราะห์การลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมี โดยใช้เท่าที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

4.4 ผลวิเคราะห์การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

5. ด้านผลกระทบ เสนอผลวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน

5.1 ผลวิเคราะห์ผลกระทบในการดำเนินโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดีของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 ที่มีต่อบุคลากรและผลการประกอบการของหน่วยงาน

5.2 ผลวิเคราะห์ผลกระทบในการดำเนินโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดีของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 ที่มีต่อผลผลิต รายได้ และพฤติกรรมการเพาะปลูกยาสูบของชาวไร่บ่มเอง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานโครงการฯ

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

4.1.1 กลุ่มพนักงานระดับบริหาร ได้แก่ ผู้จัดการ รองผู้จัดการฯ หัวหน้ากอง และผู้ช่วยหัวหน้ากอง สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ จำนวน 4 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากรกลุ่มพนักงานระดับบริหาร (n = 4 คน)

ตำแหน่ง	เพศ	ระดับการศึกษา	อายุ (ปี)	อายุราชการ (ปี)
ผู้จัดการ	ชาย	ปริญญาตรี	58	33
รองผู้จัดการ	ชาย	ปริญญาตรี	59	34
หัวหน้ากองจัดหาใบยา	ชาย	ปริญญาตรี	48	20
ผู้ช่วยหัวหน้ากองฯ	ชาย	ปริญญาตรี	50	17

จากตารางที่ 4.1 พบว่า พนักงานระดับบริหารทั้งหมดของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ที่ให้การสัมภาษณ์เพื่อประเมินการดำเนินงานโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดีของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 เป็นเพศชาย การศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้จัดการและรองผู้จัดการเป็นพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 32 ปีและใกล้เคียงอายุ

4.1.2 กลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการ สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ จำนวน 16 คน จากประชากรทั้งหมด 44 คน โดยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเจาะจงจากพนักงานยาสูบเชียงใหม่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ดังนี้ คือ หัวหน้าสถานีใบยา/พนักงาน 6 ผู้ช่วยหัวหน้าสถานีใบยา/พนักงาน 5 หัวหน้าสาย/พนักงานเกษตร 4 และพนักงาน 3 ซึ่งเป็นผู้ที่รับผิดชอบโครงการฯ

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากรกลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการ (n = 16 คน)

ตำแหน่ง	เพศ	ระดับการศึกษา	อายุ (ปี)	อายุราชการ (ปี)
พนักงาน 6 / หัวหน้าสถานีใบยา	ชาย	ปริญญาตรี	59	34
	ชาย	ปริญญาตรี	58	33
	ชาย	ปริญญาตรี	59	34
	ชาย	ปริญญาตรี	50	21
พนักงาน 5 / ผู้ช่วยหัวหน้าสถานีใบยา	ชาย	ปริญญาตรี	46	17
	ชาย	ปริญญาตรี	48	14
	ชาย	ปริญญาตรี	50	17
	ชาย	ปริญญาตรี	43	12
พนักงาน 4 / หัวหน้าสาย	ชาย	ปริญญาตรี	49	4
	ชาย	ปริญญาตรี	53	4
	ชาย	ปริญญาตรี	26	4
	ชาย	ปริญญาตรี	40	4
พนักงาน 3 / พนักงานเกษตร	ชาย	ปริญญาตรี	44	4
	ชาย	ปริญญาตรี	45	4
	ชาย	ปริญญาตรี	45	4
	ชาย	ปริญญาตรี	46	4

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นว่า พนักงานระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 ที่ให้การสัมภาษณ์ทั้งหมดเพื่อประเมินการดำเนินงาน เป็นเพศชาย มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี พนักงานที่มีตำแหน่งสูงกว่าจะเป็นผู้ที่มีอายุและประสบการณ์การทำงานที่มากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า พนักงาน 3 และ 4 ส่วนมากเป็นผู้ที่เคย

เป็นลูกจ้างชั่วคราวของโรงงานยาสูบมาก่อน และเคยปฏิบัติหน้าที่ด้านส่งเสริมการเพาะปลูกยาสูบมากกว่า 10 ปี ก่อนที่จะผ่านการสอบคัดเลือก และบรรจุเป็นพนักงาน ดังนั้นจึงเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต่างๆ ของการเพาะปลูกยาสูบเป็นอย่างมาก

4.1.3 กลุ่มชาวไร่บ่มเอง สังกัดสถานีโยธาต่างๆ ของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สถานีโยธาสันมหาพน สถานีโยธาปากทาง สถานีโยธาห้วยไซ และสถานีโยธาแม่เลน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเจาะจงจากชาวไร่บ่มเองสถานีโยธาแห่งละ 5 คน รวมจำนวน 20 คน จากจำนวนชาวไร่บ่มเองทั้งหมด 950 คน โดยจะเก็บจากชาวไร่บ่มเองที่มีคุณสมบัติดังนี้คือ เป็นชาวไร่บ่มเองที่เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2553-2554 เป็นผู้ที่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลักการโครงการฯ มีความพร้อมและยินดีที่จะให้รายละเอียดข้อมูล

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากรกลุ่มชาวไร่บ่มเอง (n = 20 คน)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)
เพศ	
ชาย	16
หญิง	4
อายุ	
46 – 50 ปี	4
51 – 55 ปี	6
56 – 60 ปี	8
มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	2
ระดับการศึกษา	
ประถมศึกษาปีที่ 4	10
ประถมศึกษาปีที่ 6	2
มัธยมศึกษาปีที่ 3	3
มัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช.	4
อนุปริญญา/ปวส.	1
ประสบการณ์ด้านการเพาะปลูกยาสูบ	
21 – 30 ปี	5
31 – 40 ปี	9
41 – 50 ปี	6

จากตารางที่ 4.3 ผลจากการให้การสัมภาษณ์ของประชากรกลุ่มชาวไร่บ่มเองจะเห็นว่าชาวไร่บ่มเองส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกยาสูบมากกว่า 30 ปี จึงถือว่าเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างมากในการเพาะปลูกยาสูบ

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินการดำเนินงานของกองทุนฯ 5 ด้าน

ประกอบด้วย **ด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context)** โดยศึกษาเพื่อประเมินผลวิเคราะห์ความจำเป็นในการจัดให้มีโครงการ ความเหมาะสม ความสอดคล้องของโครงการกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายของโรงงานยาสูบ และความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์ของโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 **ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input)** ศึกษาเพื่อประเมินผลวิเคราะห์ด้านความสามารถและความพร้อมของหน่วยงาน ในการดำเนินโครงการฯ ในด้านต่างๆ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน และผลวิเคราะห์ด้านความรู้ความเข้าใจของบุคลากร เกี่ยวกับการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของการเพาะปลูกยาสูบตามหลักการ coresta **ด้านกระบวนการ (Process)** ศึกษาผลการวิเคราะห์ด้านระบบการบริหารจัดการโครงการ และบทบาทและหน้าที่ของบุคลากร **ด้านผลผลิต (Product)** ศึกษาเพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการฯ โดยพิจารณาจากการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ได้แก่ ภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบในด้านการผลิตใบยาสูบได้มาตรฐานปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ความปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค การลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมี โดยใช้เท่าที่จำเป็น และผลการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินโครงการ **และด้านผลกระทบ (Impact)** ศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานของโครงการฯ ที่มีต่อบุคลากรและผลการประกอบการของหน่วยงาน และที่มีต่อผลผลิต รายได้ และพฤติกรรมกรรมการเพาะปลูกยาสูบของชาวไร่ ซึ่งปรากฏผลที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

4.2.1 ด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context) ผู้ศึกษาเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน

1) **ผลวิเคราะห์ความจำเป็นในการจัดทำโครงการ** โครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เช่น แผนรัฐวิสาหกิจฉบับที่ 15 ปรับปรุงครั้งที่ 1 และ 2 ปีงบประมาณ 2553 – 2557 รายงานการประชุมหัวหน้าส่วนงานฝ่ายใบยา ข้อมูลจากระบบสารสนเทศในเว็บไซต์ โรงงานยาสูบ (<http://www.thaitobacco.or.th>) ฯลฯ และจากการสัมภาษณ์

พนักงานระดับบริหาร ได้แก่ ผู้จัดการ รองผู้จัดการ สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ หัวหน้ากองและผู้ช่วย หัวหน้ากองจัดหาใบยา สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ พนักงานระดับปฏิบัติการ ได้แก่ พนักงานเกษตร 6 / หัวหน้าสถานีใบยา พนักงานเกษตร 5/ ผู้ช่วยหัวหน้าสถานีใบยา พนักงานเกษตร 4/ หัวหน้าสาย และพนักงานเกษตร 3 และ ชาวไร่บ่มเอง ในสังกัดสถานีใบยาสันมหาพน สถานีใบยาปากทาง สถานีใบยาแม่เลน และสถานีใบยาห้วยไซ สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ รวมจำนวนกลุ่มประชากรที่ สัมภาษณ์ทั้งหมด 40 คน สรุปได้ว่า การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ยังมีความจำเป็นในการจัดให้มีโครงการนี้อยู่ตามข้อมูลใน เอกสารรายงานและความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็น สอดคล้องกันว่า ในปัจจุบันการเพาะปลูกยาสูบมีปัจจัยหลายด้านที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการ เพาะปลูกยาสูบอย่างมาก โดยเฉพาะปัญหาคุณภาพใบยาแห้งที่ยังตรวจพบปริมาณสารเคมีที่ตกค้าง ในใบยาสูบจากแหล่งปลูกบางแห่ง การขาดความรู้ความเข้าใจ การตระหนักถึงพิษภัยอันตรายจาก การใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชยาสูบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ เกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคด้วย รวมทั้งการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืนในการทำการเกษตร ซึ่งการแก้ไขปัญหาควรดำเนินการ โดยการสร้างจิตสำนึก และความตระหนักให้กับชาวไร่บ่มเอง พนักงานของ โรงงานยาสูบและผู้ที่มีส่วน ได้ส่วนเสีย โครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ จึงจำเป็นต้องให้มีการดำเนินการต่อไป เพื่อที่จะได้ตอบสนองนโยบายของ โรงงานยาสูบ ที่ต้องการแก้ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว และต้องการสร้างความตระหนักในด้านการเสริมสร้าง ภาวลักษณะของโรงงานยาสูบในด้านการผลิตใบยาสูบที่มีคุณภาพดี ได้มาตรฐานปลอดภัยจาก สารพิษตกค้าง เพิ่มความปลอดภัยต่อเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้บริโภค ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมี ทางการเกษตร โดยใช้เท่าที่จำเป็น และเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความ รับผิดชอบต่อสังคม

2) **ผลวิเคราะห์ความเหมาะสมและสอดคล้องของโครงการฯ กับสภาพสังคม เศรษฐกิจและนโยบายของโรงงานยาสูบ** ซึ่งวิเคราะห์ได้จาก เอกสารโครงการ รายงานการประชุม หัวหน้าส่วนงานฝ่ายใบยา และแผนวิสาหกิจ ฉบับที่ 15 ปรับปรุงครั้งที่ 1 ปีงบประมาณ 2553 - 2557 ดังแสดงตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดีของโรงงาน ยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 กับสถานการณ์และนโยบายของโรงงานยาสูบ ปีงบประมาณ 2553 – 2557

โครงการการปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ¹	สถานการณ์ ²	วิสัยทัศน์ พันธกิจและนโยบายกลุ่มภารกิจด้านใบยา ของโรงงานยาสูบ ²
<p>การปฏิบัติงานด้านเกษตรกรรมที่ดี (Good Agricultural Practices:GAP) มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการผลิตใบยาสูบที่มีคุณภาพคืออย่างยั่งยืนเกิดการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ เป็นวิธีสร้างคุณภาพการผลิตควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการผลิตรายาสูบแบบยั่งยืนเพื่อให้สิ่งแวดล้อมยั่งยืนและดีขึ้น โดยให้ความสนใจในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p><u>วัตถุประสงค์</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบ ในด้านการผลิตใบยาสูบที่มีคุณภาพดี ได้มาตรฐานปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง เพิ่มความปลอดภัยต่อเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้บริโภค ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร โดยใช้เท่าที่จำเป็น เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 	<p>- ใบยาที่ใช้ในการผลิตบุหรี่แบ่งเป็นใบยาในประเทศ ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตใบยาต่างประเทศเป็นการเพิ่มรสชาติบุหรี่ สัดส่วนการใช้ใบยาในปีงบประมาณ 2551 คิดเป็นร้อยละ 86.24: 13.76 ซึ่งมีสัดส่วนการใช้ใบยาในประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ</p> <p>- อุปสงค์ตลาดด้านใบยามีความต้องการใบยาราคาถูกเพื่อรองรับตลาดบุหรี่ราคาถูก (Saving Price)</p> <p>- ราคาใบยามีการแทรกแซงราคาจากการเมืองที่ต้องการให้ชาวไร่ขายใบยาได้ราคาสูง</p> <p>- ราคาใบยามีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น การขาดแคลนแรงงาน การเปลี่ยนอาชีพของชาวไร่ยาสูบไปอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนไปปลูกพืชพลังงานทดแทน ซึ่งคาดการณ์ว่าในอนาคตจะมีผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้</p>	<p><u>วิสัยทัศน์</u></p> <p>เป็นองค์กรระดับนำในธุรกิจยาสูบที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและมุ่งสู่ธุรกิจอื่น</p> <p><u>พันธกิจ</u></p> <p>เป็นผู้นำในการผลิตและจำหน่ายบุหรี่ที่มีคุณภาพดีได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับและตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้องค์กรธรรมาภิบาล ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงสุขภาพของผู้บริโภคและมุ่งสู่ธุรกิจอื่น</p> <p><u>นโยบายกลุ่มภารกิจด้านใบยา</u></p> <p>จัดหาและผลิตใบยาคุณภาพดี ราคาถูก และปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง สนองความต้องการของโรงงานยาสูบเพื่อในไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตบุหรี่</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

โครงการการปฏิบัติการ เกษตรกรรมที่ดี 1	สถานการณ์ 2	วิสัยทัศน์ พันธกิจและนโยบาย กลุ่มภารกิจด้านไวยา ของ โรงงานยาสูบ 2
<p><u>เป้าหมาย</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ไวยาแห่งที่มีคุณภาพปราศจากสารพิษตกค้าง 2. ลดมลภาวะที่เกิดจากขั้นตอนการผลิตไยาสูบ 3. เพิ่มรายได้แก่เกษตรกรผู้เพาะปลูกยาสูบเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อุปทานไยาส่งผลกระทบต่อราคาไยยา หากผลผลิตไยยาน้อยอาจไม่พอกับความต้องการของตลาด หากไยยามากจะถูกแทรกแซงราคาการรับซื้อ 2. ตลาดมีความต้องการไยยาคุณภาพดีแต่ราคาต่ำมากขึ้น จึงทำให้ต้องบริหารในการจัดการไยารวมทั้งใช้เทคโนโลยีต่างๆ ทางเกษตรในการลดต้นทุนในการผลิตไยยา <p>กฎหมายควบคุมสารพิษตกค้าง ควบคุมการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกยาสูบทำให้กระบวนการผลิตแบบ GAP (การปฏิบัติการเกษตรที่ดี) ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลมีความจำเป็นมากขึ้น</p>	

- ที่มา : 1. เอกสาร โครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดี ฝ่ายไวยา โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง 2552
2. แผนวิสาหกิจฉบับที่ 15 ปรับปรุงครั้งที่ 1 ปีงบประมาณ 2553-2557 โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง 2552

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่าโครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดี มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายของกลุ่มภารกิจด้านไวยาของโรงงานยาสูบ โดยเฉพาะ 2 ประเด็น คุณภาพไยยาแห่งที่มีคุณภาพปราศจากสารพิษตกค้าง การลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร โดยใช้เท่าที่จำเป็น ซึ่งส่งผลให้เกิดความปลอดภัยต่อ

เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค ลดต้นทุนในขั้นตอนการผลิตใบยา และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ในฐานะผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดี ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดว่า มีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะการปฏิบัติโครงการฯ นอกจากการเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรชาวไร่ยาสูบผลิตใบยาที่มีคุณภาพราคาถูก และมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการใบยาที่จะนำมาผลิตบุหรี่เพื่อรองรับตลาดบุหรี่ ราคาถูก (Saving Price) แล้ว ยังเน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบ และเน้นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสังคม

3) ผลวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์ของโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรรมที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและพนักงานระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ พบว่า พนักงานทั้งสองกลุ่มให้ข้อมูลตรงกันว่า ฝ่ายใบยา โรงงานยาสูบซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในกลุ่มภารกิจด้านใบยา ได้มีนโยบายให้แต่ละสำนักงานยาสูบ รวมทั้งสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ มีหน้าที่ในการดำเนินการแนะนำ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้แก่เกษตรกรชาวไร่ยาสูบ (ชาวไร่บ่มเอง) เกี่ยวกับขั้นตอนการเพาะปลูกยาสูบ เพื่อให้ได้คุณภาพที่โรงงานยาสูบต้องการมาโดยตลอด ซึ่งมีหลักการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับหลักการของโครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดี และจากการที่พนักงานสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ได้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้มาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาหลายปี ทำให้พนักงานของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ เป็นผู้ที่มีพื้นฐาน ประสบการณ์และความรู้ความชำนาญในด้านการเพาะปลูกยาสูบเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวไร่บ่มเองว่า ชาวไร่บ่มเองที่ทำการเพาะปลูกยาสูบปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานส่งเสริมของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ มาโดยตลอดเรื่อยมาหลายปี ซึ่งก็มีหลักการปฏิบัติในการเพาะปลูกที่ใกล้เคียงกันกับหลักการของโครงการฯ จึงง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ ในการดำเนินโครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดีมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแต่ละกิจกรรม มีการสร้างแรงจูงใจหลายด้าน เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวไร่บ่มเองมากขึ้น และการมีความสัมพันธ์ที่ดีในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น การวิเคราะห์สารพิษตกค้างในใบยาสูบ ได้รับความร่วมมือจากห้องปฏิบัติการกลาง (central laboratory) สถานีทดลองยาสูบแม่โจ้ บริษัทผู้ส่งออกใบยาสูบ การออกแบบและจัดสร้างโรงบ่มใบยาสูบแบบประหยัดพลังงานได้ร่วมความร่วมมือจากคณะวิศวกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอีกหลายๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ เป็นต้น จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเป็นไปได้เป็นอย่างมาก

4.2.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) ผู้ศึกษาเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ด้านความสามารถและความพร้อมของหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ การปฏิบัติการเกษตรที่ดีๆ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านต่างๆ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ และชาวไร่บ่มเองในสังกัด พบว่า

ด้านงบประมาณ โรงงานยาสูบ จัดสรรให้กับสำนักงานยาสูบสำหรับโครงการฯ นี้ มีจำนวนเพียงพอ และสำหรับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบที่เข้าร่วมโครงการและต้องการจัดสร้างโรงบ่มแบบประหยัดพลังงาน นอกจากจะได้รับเงินสนับสนุนในการจัดสร้าง จำนวน 160,000.- บาท (หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถ้วน) แล้วยังจะได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมอีกจำนวน 160,000.- บาท (หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถ้วน) จากกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน โดยจะจ่ายเงินผ่านทางสถาบันวิจัยพลังงานและพัฒนาพลังงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนเงินที่ต้องใช้สำหรับการจัดสร้างโรงบ่มดังกล่าวอีกจำนวน 160,000.- บาท (หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถ้วน) โรงงานยาสูบโดยสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ก็อำนวยความสะดวกในการหาแหล่งเงินทุนในพื้นที่ให้กับชาวไร่บ่มเองที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ คุ้มภัยในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

ตารางที่ 4.5 แสดงงบประมาณ โครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดี โรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง ปีงบประมาณ 2553-2554 (ที่มา: บันทึกข้อความ ขออนุมัติเบิกจ่ายเงินสนับสนุนกิจกรรมตามโครงการผลิตใบยาสูบ GAP ปีงบประมาณ 2553-2554)

กิจกรรม	ค่าใช้จ่าย (ล้านบาท)
ฝึกอบรมและส่งเสริมการผลิตยาสูบ GAP	4.800
โรงบ่มแบบประหยัดพลังงาน (ยาสูบเวอร์ซีเนีย)	40.000
พัฒนาโรงบ่มใบยาเบอร์เลย์	17.500
ศูนย์เผยแพร่การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM)	0.512
การตรวจเลือดชาวไร่ยาสูบหาสารพิษตกค้าง	0.252
กิจกรรมการปลูกป่า	0.640
การให้รางวัลชาวไร่ดีเด่นที่ผลิตใบยา GAP	1.600
การติดตามประเมินผลโครงการ	0.335
รวม	65.639
ปรับเป็น	65.700

ด้านบุคลากร ของโครงการฯ มีหน้าที่หลักในการเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกร ชาวไร่อายุ โดยเน้นถึงงานส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมของ ขั้นตอนการเพาะปลูกยาสูบตามโครงการฯ จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร และพนักงานระดับ ปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการฯ เป็นพนักงานของ กองจัดหาใบยา ของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่ตามสถานีใบยาต่างๆ ทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ สถานีใบยาสันมหาพน สถานีใบยาปากทาง ซึ่งรับผิดชอบโครงการในเขตพื้นที่อำเภอแม่แตง และอำเภอแม่ริม สถานีใบยาแม่แล่น และสถานีในยา ห้วยไซ คูแลเกษตรกรชาวไร่อายุ ในเขต อำเภอสันกำแพง แม่ฮอน และอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ซึ่งพนักงานเหล่านี้จะมีหน้าที่หลักในการ แนะนำ ส่งเสริมด้านการเพาะปลูกยาสูบตามหลักวิชาการของ โรงงานยาสูบอยู่แล้ว เมื่อมีการแนะนำ ส่งเสริมชาวไร่อายุที่เข้าร่วม โครงการฯ ซึ่งเป็นชาวไร่อายุรายเดิมที่มีความเข้าใจและมีความ ชำนาญในการเพาะปลูกยาสูบตามหลักวิชาการการเพาะปลูกยาสูบ รวมทั้งมีความคุ้นเคยกับ พนักงานอยู่แล้ว การแนะนำส่งเสริมชาวไร่อายุให้ปฏิบัติตามหลักการของโครงการฯ จึงเป็นเพิ่ม ภาระงานให้กับพนักงาน จากกิจกรรมในการเพาะปลูกยาสูบที่จะต้องปฏิบัติตามโครงการมากขึ้น อีกเพียงเล็กน้อย ซึ่งพนักงานที่มีอยู่สามารถปฏิบัติงาน ได้เป็นอย่างดีและพอเพียง โดยไม่ต้องเพิ่ม จำนวนบุคลากรหรือพนักงานเพิ่มอีก

ด้านวัสดุอุปกรณ์ ทางสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการ จัดกิจกรรมต่างๆ ในโครงการ โดยใช้งบประมาณที่ได้รับจากโรงงานยาสูบ ซึ่งมีความเพียงพอ เหมาะสมกับการดำเนินงาน ซึ่งในการดำเนินงานโครงการ สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์สำหรับการ ปฏิบัติตามปกติของการปฏิบัติงาน ก็ใช้ในปริมาณน้อยมาก

ด้านหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ในกรณีที่เกิดความยากลำบากของสำนักงาน ยาสูบเชียงใหม่ ที่จะดำเนินการเองได้ หรือถ้าดำเนินการเองจำเป็นต้องใช้งบประมาณสูงเช่น การ ตรวจหาสารพิษตกค้างในใบยา การตรวจหาปริมาณสารเคมีในกระแสเลือดของชาวไร่ตัวเอง ซึ่งถ้า หากสำนักงานยาสูบดำเนินการตรวจวิเคราะห์เอง จะต้องตั้งงบประมาณลงทุนจำนวนมากสำหรับ เป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์สำหรับการตรวจวิเคราะห์ งบประมาณ สำหรับจัดจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน รวมทั้งงบประมาณด้านการบำรุงรักษา ซ่อมแซมครุภัณฑ์เครื่องมือเครื่องใช้และด้านสวัสดิการต่างๆ สำหรับบุคลากรที่จะต้องเพิ่มขึ้นอีก ด้วย โรงงานยาสูบจึงมีนโยบายให้สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ สร้างเครือข่ายและประสานงานกับ องค์กรหรือหน่วยทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้งานดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในแต่ละงานที่จะให้หน่วยงานหรือองค์กรภายนอกดำเนินการแทนนั้น จะมีการ ตั้งงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายเป็นงานๆ ไป เช่น การขอรับความร่วมมือจาก

ห้องปฏิบัติการทดสอบอาหาร บริษัทห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด เชียงใหม่ (central laboratory) การตรวจหาธาตุอาหารในดินของแปลงปลูกยาสูบของชาวไร่แต่ละราย การตรวจเช็คปริมาณนิโคตินและน้ำตาลในใบยาแห้งได้รับความร่วมมือจากสถานีทดลองยาสูบแม่ใจ การตรวจวิเคราะห์หาปริมาณสารเคมีในกระแสเลือดของชาวไร่บ่มเอง ได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลของส่วนงานราชการประจำท้องถิ่น และการจัดสร้างโรงบ่มใบยาสูบแบบประหยัดพลังงาน ได้รับความร่วมมือจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอีกหลายหน่วยงานที่พร้อมให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่างๆ

ด้านของข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในการดำเนินโครงการ มีความเพียงพอ เหมาะสม และมีช่องทางที่หลากหลายในการติดต่อประสานงานและการเข้าถึง ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เช่น ทางเว็บไซต์ของโรงงานยาสูบ การติดต่อทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และการติดต่อทางโทรศัพท์ เป็นต้น

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า หน่วยงานหรือสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ซึ่งเป็นหน่วยงานในการรับผิดชอบโครงการการปฏิบัติเกษตรกรรมที่ดีของโรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2553-2554 มีความสามารถและความพร้อมเป็นอย่างมากในการดำเนินโครงการ

2) ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจพนักงานสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ในการปฏิบัติงานเกษตรที่ดีของการเพาะปลูกยาสูบ ผลจากการสัมภาษณ์พนักงานทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ เกี่ยวกับหลักการของโครงการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย กิจกรรมต่างๆ ขั้นตอนการปฏิบัติในการดำเนินการเพาะปลูกยาสูบตามโครงการ เพื่อประเมินถึงความรู้ความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานเกษตรที่ดีของการเพาะปลูกยาสูบ พบว่า โดยภาพรวม พนักงานทั้งสองระดับมีความรู้ความเข้าใจดีมาก โดยเฉพาะพนักงานในระดับปฏิบัติการ ซึ่งได้รับนโยบายและแผนงานที่กำหนดมาตั้งแต่ต้น แล้วนำมาปฏิบัติในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ถึงแม้ว่าในระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่จะมีการเปลี่ยนแปลงพนักงานจากการเลื่อนย้ายตำแหน่ง และการสับเปลี่ยนตัวบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการปฏิบัติงานตามลักษณะงาน และความถนัดของพนักงานในระหว่างการปฏิบัติโครงการ แต่เนื่องด้วยพนักงานแต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจโครงการเป็นอย่างดีจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ทางสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ได้มีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ด้วยการจัดให้มีการจัดอบรม ศึกษาดูงาน และการจัดประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับนักวิชาการรวมทั้งเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในขณะเดียวกันพนักงานได้มีการปรับตัวเข้ากับระบบงาน การทำงาน

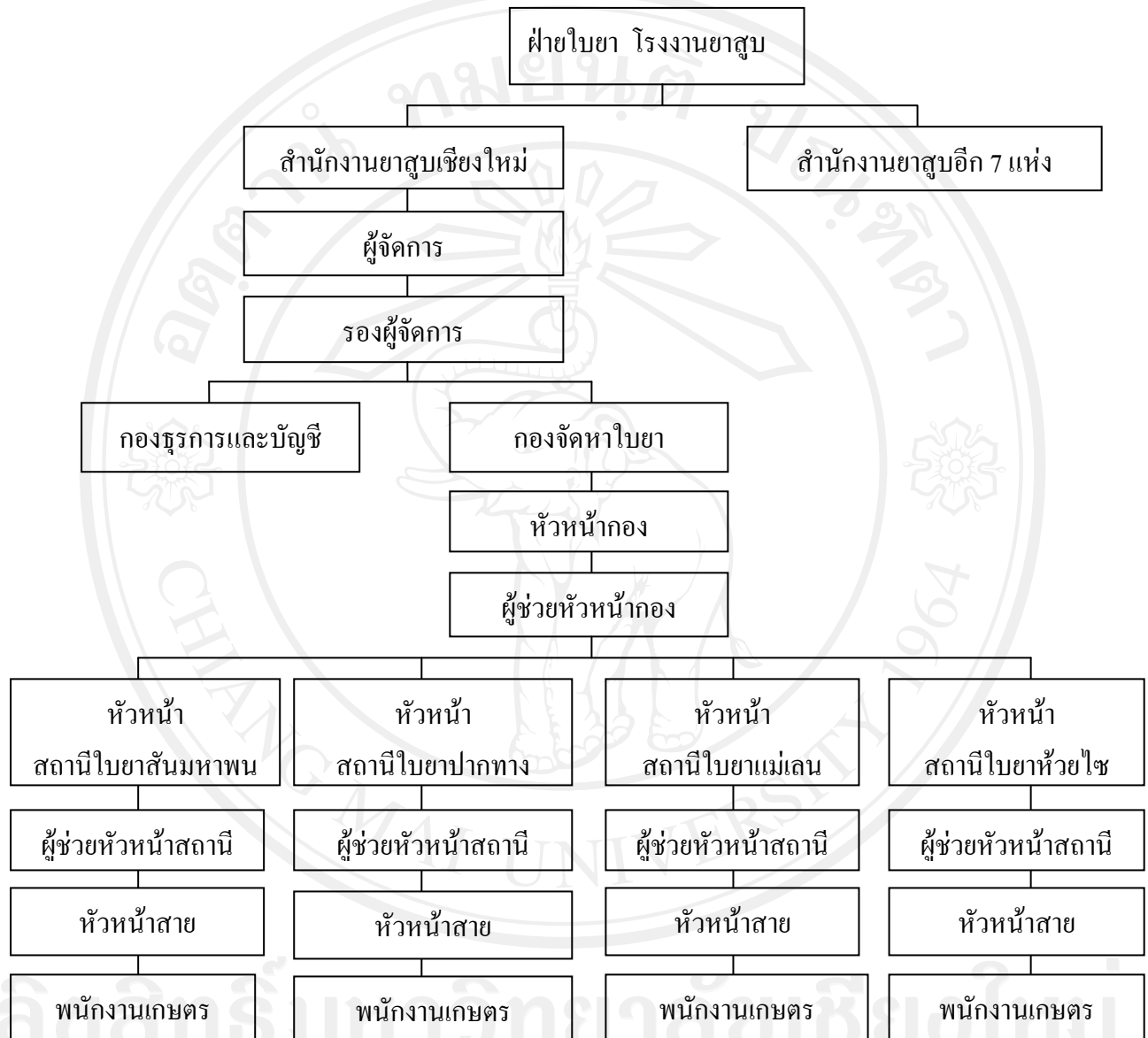
ร่วมกับชาวไร่ยาสูบและการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไร่ยาสูบและชุมชน เพื่อจะลดอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ ยังพบว่า เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ บางส่วนยังขาดความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาในเชิงลึกให้กับชาวไร่ได้ ยังต้องอาศัยความรู้ความสามารถจากนักวิชาการและผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดความล่าช้าในการแก้ไขปัญหา

4.2.3 ด้านกระบวนการ (Process) ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน

1) ผลการวิเคราะห์ด้านกระบวนการบริหารจัดการโครงการ การปฏิบัติการเกษตรที่ดี ของโรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2553 - 2554 การศึกษาข้อมูลทางเอกสารในการทำแผนรัฐวิสาหกิจ ฉบับที่ 15 ของโรงงานยาสูบและสัมภาษณ์พนักงานระดับบริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ และเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการ เป็นลักษณะของการดำเนินการแบบสั่งการจากบนลงล่าง (Top down) ซึ่งกระบวนการ กำหนดนโยบาย แผนงานโครงการและรูปแบบการดำเนินกิจกรรม ถูกกำหนดโดย ผู้บริหารในระดับนโยบายจึงขาดการมีส่วนร่วมจากทุกส่วน โดยเฉพาะจากเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ จากกระบวนการแบบสั่งการ แผนงานโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งได้ถูกกำหนดไว้แล้วโดยผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ จะรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าและถ่ายทอดสู่พนักงานระดับปฏิบัติการ เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมให้ตอบสนองต่อแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ ที่ได้รับมอบหมายมาทั้งพนักงานระดับบริหาร และพนักงานในระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ รวมทั้งเกษตรกรชาวไร่ยาสูบให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานดีมาก ซึ่งก่อนเริ่มดำเนินโครงการ ได้มีการจัดประชุมชี้แจงถึงความจำเป็นที่จัดให้มีโครงการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ รูปแบบการดำเนินงานต่างๆ ของกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้แก่พนักงานระดับปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทราบและเข้าใจ หลังจากนั้นจึงจัดประชุมชี้แจงแก่เกษตรกรชาวไร่ยาสูบในแต่ละเขตปลูกได้ทราบและเข้าใจถึงความจำเป็นของการจัดให้มีโครงการ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย รวมทั้งรายละเอียดต่างๆ ที่ต้องดำเนินงานเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ซึ่งในการประชุมชี้แจงเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ รวมทั้งเกษตรกรชาวไร่ยาสูบได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นถึงปัญหาอุปสรรคแนวทางการแก้ไขปัญหา ประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่เคยปฏิบัติในการเพาะปลูกยาสูบในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างกันบ้าง และได้ร่วมกันสังเคราะห์และสรุปแนวทางการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

และศักยภาพของทั้งสองฝ่ายเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการเตรียมการดำเนินการตามแผนงานของโครงการฯ

ภาพที่ 4.1 โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดีของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังในปี 2553 – 2554

วิธีการดำเนินโครงการปฏิบัติการเกษตรที่ดีฯ พบว่า นอกจากพนักงานที่ปฏิบัติงานประจำของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ซึ่งประจำสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ และตามสถานีโอบยาอีก 4 แห่งแล้ว ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินมารับผิดชอบเพิ่มเติมอีก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานที่

ปฏิบัติหน้าที่ประจำ สามารถที่จะดำเนินการได้โดยไม่ต้องมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งมาดำเนินการ เพราะจะเกิดจากการซ้ำซ้อนในการดำเนินงานได้ และเจ้าหน้าที่หรือพนักงานของสำนักงานยาสูบ เชียงใหม่ มีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมและให้ความรู้และคอยช่วยเหลือเกษตรกรชาวไร่ยาสูบอยู่แล้ว และในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรที่ดีก็มีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกับการส่งเสริมการเพาะปลูกยาสูบที่เคยปฏิบัติมาเพียงเล็กน้อย หลังจากที่มีการชี้แจงนโยบายด้านการปฏิบัติการเกษตรกรที่ดี ในการเพาะปลูกยาสูบให้กับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบทราบโดยวิธีการเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติต่อที่ประชุมซึ่งจัดให้มีการประชุมก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูกยาสูบ โดยเชิญเกษตรกรชาวไร่ยาสูบมาเข้าร่วมประชุม ณ ที่ทำการสถานีไบยาแต่ละแห่ง แจกเอกสารเกี่ยวกับโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรที่ดี คู่มือการปฏิบัติตามโครงการ พนักงานระดับปฏิบัติการที่ปฏิบัติหน้าที่สังกัดตามสถานีไบยาทั้ง 4 แห่ง จะทำหน้าที่คอยออกไปแนะนำส่งเสริมให้ความรู้กับชาวไร่ในระหว่างที่เกษตรกรชาวไร่ยาสูบทำการเพาะปลูก ซึ่งเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมเมล็ดพันธุ์เพื่อหว่านกล้า การเตรียมดินก่อนปลูก การปฏิบัติดูแลต้นยาสูบในไร่ เช่น การให้ปุ๋ย การพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูยาสูบ ตลอดจนการเก็บใบยาสูบที่แก่สุกเข้าบ่มการคัดหรือจัดชั้นใบยาแห้ง จนถึงขั้นตอนการจัดห่อใบยาเพื่อนำไปขายให้กับโรงงานยาสูบ โดยพนักงานจะเข้าไปยังพื้นที่การเพาะปลูกของชาวไร่ พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามหลักการของโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรที่ดี นอกจากนี้ ยังมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่พนักงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการรวมทั้ง เกษตรกรชาวไร่ยาสูบ ให้มีความรู้ความเข้าใจ และให้เกิดความตระหนักที่จะปฏิบัติตามโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรที่ดีเพื่อให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

2) **บทบาท หน้าที่ของพนักงานและเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ (ชาวไร่บ่มเอง) ที่** รับผิดชอบโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรที่ดีของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง ในเขตจังหวัด เชียงใหม่ ปี 2553 – 2554 จากการสัมภาษณ์ พนักงานระดับบริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการของ สถานีไบยาทั้ง 4 แห่ง ในสังกัดสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ และเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า พนักงานระดับบริหารมีความตั้งใจ สามารถร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่มิประสบความสำเร็จในการทำงาน สามารถให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของพนักงานระดับปฏิบัติการได้เป็นอย่างมาก และยังมีความเห็นว่า ในด้านองค์ความรู้ และความเข้าใจในการปฏิบัติโครงการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการเปิดโอกาสให้พนักงานระดับปฏิบัติการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมการทำเกษตรที่ดี ได้เรียนรู้เพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่ๆ จากสื่อต่างๆ

รวมทั้งการฝึกอบรม และการมีเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน และนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ในส่วนบทบาทและหน้าที่ของพนักงานระดับปฏิบัติการ พบว่า มีสัดส่วนอัตราตำแหน่งที่เหมาะสมกับจำนวนของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ แนวทางการปฏิบัติงานตามโครงการ สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าในบางครั้งจะมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานโครงการ ที่จำเป็นต้องปฏิบัติไปด้วยในขณะที่ต้องรับผิดชอบงานของโครงการด้วย ซึ่งโดยภาพรวมแล้วพนักงานระดับปฏิบัติการที่รับผิดชอบโครงการฯ มีความตั้งใจในการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดให้ มีความตระหนักที่จะให้การดำเนินงานโครงการฯ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ และพนักงานระดับปฏิบัติการมีความเห็นสอดคล้องกับพนักงานในระดับบริหาร ว่า การพัฒนาองค์ความรู้โดยการเข้ารับการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติจริง จะทำให้เกิดทักษะและเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมตามโครงการ กล้าที่จะถ่ายทอดสู่เกษตรกรมากขึ้น

ในส่วนของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งที่จะทำให้โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ พบว่า ส่วนใหญ่มีความตั้งใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมที่โรงงานยาสูบกำหนดให้ตามรายละเอียดของโครงการ เมื่อประสบกับปัญหาในระหว่างการเพาะปลูกยาสูบตามแนวทางของโครงการ เกษตรกรชาวไร่ยาสูบจะปรึกษาแลกเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับพนักงานที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งแต่ละสถานีไบยาจะส่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจเยี่ยมเกษตรกรอยู่ตลอดเวลาของการเพาะปลูก ซึ่งทำให้เกิดความคุ้นเคยและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างเกษตรกรชาวไร่ยาสูบกับพนักงานที่ปฏิบัติงานส่งเสริมทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นทุกคนต่างปฏิบัติตามบทบาท และหน้าที่ได้ดีและมีการทำงานในเชิงการสนับสนุนซึ่งกันและกัน

4.2.4 ด้านผลผลิต (Product) ผู้ศึกษาเสนอผลการวิเคราะห์ จากการศึกษาเอกสารรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ เช่น รายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2553 ของโรงงานยาสูบ ข้อมูลจากสารสนเทศในเว็บไซต์ของโรงงานยาสูบ (<http://www.thaitobacco.or.th>) และจากการสัมภาษณ์พนักงานระดับบริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการ และชาวไร่บ่มเองของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ เพื่อประเมินถึงผลที่เกิดขึ้นของโครงการฯ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ซึ่งโครงการได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบในด้านผลิตไบยาสูบได้มาตรฐานปลอดภัย

จากสารพิษตกค้าง เพิ่มความปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ผลิตและบริโภค ลดการใส่ปุ๋ยและสารเคมี โดยใช้เท่าที่จำเป็น และอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบได้มาตรฐานปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง จากรายงานการตรวจติดตามประเมินผลการผลิตยาสูบ GAP ของกองจัดหาใบยาและสถานีใบยาทั้ง 4 แห่ง ที่สังกัดสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ได้แก่ สถานีใบยาสันมหาพน สถานีใบยาปากทาง สถานีใบยาแม่เลน และสถานีใบยาห้วยไซ รวมทั้งการสัมภาษณ์พนักงานระดับบริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ และเกษตรกรชาวไร่ยาสูบที่สังกัดสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ที่อยู่ในพื้นที่การเพาะปลูกตามสถานีใบยาต่างๆ ทั้ง 4 แห่ง ที่มีการดำเนินกิจกรรมในโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรที่ดี ของโรงงานยาสูบ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี 2553 – 2554 พบว่า ตามความคิดเห็นของพนักงานระดับบริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการและเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า การส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบในด้านการผลิตใบยาสูบได้มาตรฐาน ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างเข้มงวดจริงจัง มีการชี้แจงให้เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเพาะปลูกยาสูบ และเกษตรกรชาวไร่ยาสูบที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดให้ตระหนักถึงผลกระทบจากสารเคมี ชนิดของสารเคมีที่ห้ามใช้โดยกฎหมาย และสารเคมีที่ใช้กับยาสูบ โดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ การให้คำแนะนำชนิดและวิธีการใช้สารเคมีจากพนักงานโครงการฯ เป็นต้น และเพื่อให้ผลการตรวจวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตกค้างในใบยาสูบมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับ ได้มีการส่งตัวอย่างใบยาเข้าตรวจหาสารพิษกับห้องปฏิบัติการบริษัทผู้ค้าใบยาสูบส่งออกบางบริษัท ห้องปฏิบัติการทดสอบอาหาร บริษัทห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด เชียงใหม่ (central laboratory) และห้องปฏิบัติการของโรงงานยาสูบเอง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ และมีการตรวจเช็คซ้ำเพื่อให้ได้ผลการตรวจที่แน่นอนมากยิ่งขึ้น ในกรณีที่ผลวิเคราะห์ของทั้งสามแห่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ยระดับสารพิษตกค้างที่ตรวจพบในใบยาแห้ง ลดลงจนอยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ซึ่งค่าระดับมาตรฐานที่กำหนดของ coresta กำหนดไม่เกิน 1 ppm มีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการ มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับควบคุมเกษตรกรชาวไร่ยาสูบที่ใบยาตรวจพบสารพิษตกค้างในฤดูผลิตปี 2553/2554 โดยให้ตัดโควตาลงร้อยละ 5 ทั้งนี้ไม่เกิน 3,000 กิโลกรัม และไม่มีสิทธิ์ขายใบยาส่วนที่เกินโควตา มีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง และที่สำคัญทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ผลผลิตใบยาแห้งที่ได้มีปริมาณและคุณภาพตามต้องการ

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นพอจะกล่าวได้ว่า การส่งเสริมภาพลักษณ์ของโรงงานยาสูบในด้านการผลิตใบยาสูบได้มาตรฐาน ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในระดับหนึ่ง ซึ่งบริษัทผู้ส่งออกใบยาแห้ง มีความพึงพอใจมาก (รายงานการประชุมหาทางส่วนงานฝ่ายใบยา : 10 สิงหาคม 2554) ถึงแม้ว่าจากการสุ่มตัวอย่างใบยาแห้งที่ได้จากการรับซื้อจากชาวไร่ยาสูบ เพื่อตรวจวิเคราะห์หาสารพิษตกค้างในใบยาสูบ แล้วมีการตรวจพบสารพิษตกค้างในใบยาบางตัวอย่างจากชาวไร่ยาสูบ สถานีใบยาสันมหาพน 0.54 ppm และสถานีใบยาห้วยไซ 0.25 ppm แต่พบในเกณฑ์ที่ไม่เกินมาตรฐานที่กำหนด(ค่ามาตรฐานที่ CORESTA กำหนดไม่เกิน 1 ppm) มีค่าเฉลี่ยของระดับสารพิษที่ตรวจพบและจำนวนตัวอย่างใบยาที่สุ่มตรวจพบสารพิษตกค้างลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับผลการตรวจวิเคราะห์ในฤดูที่ผ่านมา

2) ผลการวิเคราะห์การเพิ่มความปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค จากผลการศึกษาพบว่า ในการดำเนินโครงการฯ สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโครงการในเขตเพาะปลูกยาสูบทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนบางส่วน ได้จัดให้มีการฝึกอบรมชาวไร่ก่อนการเพาะปลูกยาสูบซึ่งจัดการอบรมชี้แจงให้กับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบทุกสถานีใบยา ให้ความรู้ความเข้าใจและให้เกิดความตระหนักต่อความปลอดภัยในการผลิตใบยา ซึ่งจะส่งผลถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบและผู้บริโภคด้วย และในระหว่างการเพาะปลูกและดูแลต้นยาสูบในไร่ปลูก สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ได้มีการตรวจเยี่ยมและคอยให้คำแนะนำกับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบในไร่ปลูก โดยพนักงานระดับบริหารจะออกตรวจเยี่ยมเป็นครั้งคราว หรือในกรณีที่มีปัญหาเร่งด่วน และจัดให้มีพนักงานทำหน้าที่ส่งเสริม เพื่อพบปะกับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบตลอดระยะเวลาการเพาะปลูกเริ่มตั้งแต่การเตรียมกล้ายาสูบการเตรียมพื้นที่ปลูก การดูแลรักษาต้นยาสูบในไร่ปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิตและนำส่งขายให้กับสำนักงานยาสูบฯ โดยในเรื่องของการเพิ่มความปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภคนั้น ได้เน้นในเรื่องผลกระทบของการใช้สารเคมีในไร่ยาสูบอย่างไร จะทำให้เกิดความปลอดภัยทั้งผู้ใช้ ผู้บริโภคยาสูบ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สารเคมีทางการเกษตรที่ใช้กับการเพาะปลูกยาสูบ สำนักงานยาสูบเชียงใหม่จึงเป็นผู้จัดหาและแนะนำให้เกษตรกรชาวไร่ยาสูบใช้ นอกจากนี้ สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ได้แนะนำให้ชาวไร่ยาสูบใช้วิธีการจัดการศัตรูยาสูบแบบผสมผสาน เช่น การใช้สารสกัดชีวภาพ กาวเหนียวสำหรับดักแมลงศัตรูยาสูบ การใช้ เชื้อไตรโคเดอร์มาร์ และการใช้สารสกัดขี้ไก่แมลงสาบกับการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรู ยาสูบ และแจกจ่ายเชื้อ EM. เชื้อราไตรโคเดอร์มาร์ กาวเหนียวสำหรับดักแมลงให้กับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบด้วย

หลังจากสิ้นสุดฤดูการเพาะปลูกยาสูบแล้ว ได้มีการตรวจเลือดเกษตรกรชาวไร่ยาสูบเพื่อหาปริมาณสารพิษตกค้างในกระแสเลือด และยังได้คัดเลือกเกษตรกรชาวไร่ยาสูบที่พบว่ามี ความ

เสี่ยงเข้าทำการตรวจซ้ำ ซึ่งจากการตรวจหาสารพิษตกค้างดังกล่าวพบว่ามีเกษตรกรชาวไร่ยาสูบจำนวนมากที่พบปริมาณสารพิษตกค้างในกระแสเลือดและพบในปริมาณที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.6 แสดงผลการตรวจวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตกค้างในกระแสเลือดของชาวไร่บ่มเอง สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ปี 2554

สถานีใบยา	ผลการตรวจระดับโคลินเอสเทอร์เรตในเลือด(ร้อยละ)			
	ปกติ	ปลอดภัย	เสี่ยง	ไม่ปลอดภัย
สัมหภาพ	44	40	16	0
ปากทาง	13	60	27	0
แม่เลน	28	28	42	2
ห้วยไซ	10	44	36	10
เฉลี่ย	23.75	43	30.25	3

ที่มา : รายงานผลการตรวจหาปริมาณสารพิษตกค้างในกระแสเลือดของชาวไร่บ่มเอง สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ปี 2554

จากตารางที่ 4.6 จะเห็นว่า ชาวไร่บ่มเองสถานีใบยาสัมหภาพและปากทางมีความปลอดภัยสูง แต่ก็ยังมีความเสี่ยงอยู่บ้างแสดงให้เห็นว่าสามารถเพิ่มความปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ในระดับหนึ่ง สำหรับชาวไร่บ่มเองของสถานีใบยาแม่เลนและห้วยไซ ซึ่งชาวไร่บ่มเองทำการเพาะปลูกพืชหลายชนิด มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่หลากหลาย ซึ่งยากต่อการควบคุมดูแลของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของโรงงานยาสูบ ซึ่งจะเห็นว่า มีระดับผลการตรวจวิเคราะห์หาปริมาณสารพิษตกค้างในกระแสเลือดอยู่ในระดับเสี่ยงจำนวนหลายรายและมีผลการตรวจวิเคราะห์อยู่ในระดับไม่ปลอดภัยเกินกว่าค่าเฉลี่ย โดยเฉพาะชาวไร่บ่มเองสถานีใบยาห้วยไซ มีชาวไร่บ่มเองที่อยู่ในระดับไม่ปลอดภัยร้อยละ 10 ของชาวไร่บ่มเองที่เข้ารับการตรวจวิเคราะห์

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในใบยาแห้ง พบว่ามีสารพิษตกค้างอยู่บ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อยและอยู่ในปริมาณที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะสารพิษตกค้างที่ตรวจพบในใบยาแห้งในฤดูที่ผ่านมา ผู้บริหารของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ซึ่งให้ความสนใจเป็นอย่างมากในการติดตามพฤติกรรมของชาวไร่ยาสูบในขณะที่ทำการเพาะปลูกยาสูบในไร่ และได้ให้

ความคิดเห็นว่า กรณีการตรวจพบสารพิษตกค้างในใบยาอาจเกิดจากเกษตรกรชาวไร่ยาสูบมีการเพาะปลูกพืชอื่น เช่น ลำไย มะม่วง หรือพืชผักอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งมีการพ่นสารเคมีจำพวกไซเฟอร์เมทซิน (ซึ่งเป็นสารเคมีต้องห้ามในการเพาะปลูกยาสูบและเป็นสารเคมีที่ตรวจพบในใบยาสูบ) โดยใช้อุปกรณ์ชุดเดียวกันกับการพ่นสารเคมีในไร่ยาสูบและทำความสะอาดอุปกรณ์ดังกล่าวไม่หมด จึงอาจทำให้สารเคมีดังกล่าวปนเปื้อนกับใบยาสูบได้

3) การลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีโดยใช้เท่าที่จำเป็น จากการศึกษาพบว่า สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ได้ดำเนินการด้านปุ๋ยและสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูยาสูบ โดยกำหนดให้ตัวแทนจำหน่ายเสนอรายการปุ๋ยเคมี และเคมีภัณฑ์สำหรับการเพาะปลูกยาสูบ และจะแจ้งให้ชาวไร่ยาสูบส่งจองผ่านสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ซึ่งมาให้ความสำคัญการใช้ตามขั้นตอนการผลิตยาสูบ ของโครงการปฏิบัติการเกษตรที่ดี ส่งเสริมให้เกษตรกรชาวไร่ยาสูบมีการปรับปรุงดิน โดยการปลูกพืชคลุมดินหมุนเวียนกับการปลูกยาสูบ ไม่เผาเพื่อกำจัดวัชพืชคลุมดินเพราะทำให้สูญเสียโครงสร้างของดิน ปริมาณอินทรีย์วัตถุลดลงความสามารถในการดูดซับน้ำและการแลกเปลี่ยนประจุบวก (ค่า CEC) ของดินลดลง มีการเก็บตัวอย่างของดินเพื่อวิเคราะห์หาธาตุอาหารในดิน เพื่อเลือกใช้ปุ๋ยได้ถูกต้องตามชนิดและปริมาณที่ต้นยาสูบต้องการ และให้ใส่ในช่วงเวลาที่เหมาะสม ใช้ปุ๋ยสูตรเฉพาะกับยาสูบ มีการส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือซากวัสดุอินทรีย์โดยพยายามให้เกษตรกรใช้เอง จากเศษวัสดุที่เหลือใช้ ซึ่งจะเป็นการเสริมให้ปุ๋ยเคมีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้นยาสูบสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวไร่ยาสูบพบว่า เกษตรกรชาวไร่ยาสูบไม่ได้ลดปริมาณการให้ปุ๋ยเคมีกับต้นยาสูบลดลงเลยแต่มีการปรับปรุงดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ข้าวโพด ข้าว และปอเทือง เป็นต้น และมีการรองกันหลุมก่อนปลูกด้วยปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ผสมกับเชื้อราไตรโคเดอร์มาร์ก่อนปลูก ซึ่งจะช่วยในการปรับโครงสร้างของดินและเชื้อราไตรโคเดอร์มาร์ จะช่วยป้องกันการเกิดโรคของต้นยาสูบจากเชื้อราสาเหตุชนิดอื่น จึงเป็นการช่วยลดการใช้สารเคมีในการป้องกันโรค และเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ปุ๋ยเคมี โดยในฤดูเพาะปลูกปี 2553 - 2554 เกษตรกรชาวไร่ยาสูบยังใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณเท่าเดิม เพราะการใช้ปุ๋ยเคมีมีผลต่อคุณภาพใบยาสูบ และต้องใช้สูตรปุ๋ยเฉพาะสำหรับยาสูบเท่านั้น และชาวไร่ยาสูบให้ความสนใจปฏิบัติในด้านการรักษาสภาพความอุดมสมบูรณ์ดิน การปรับสภาพพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับการเพาะปลูกยาสูบมากขึ้น ให้ความสำคัญในการจัดการดินก่อนและหลังปลูกยาสูบโดยการปลูกพืชหมุนเวียนไม่เผาเศษวัสดุเหลือใช้หรือวัชพืชในแปลงทั้งก่อนและหลังการเพาะปลูกพืช การใส่ปุ๋ยต้นยาสูบชาวไร่ยาสูบไปปฏิบัติตามคำแนะนำและให้ได้ตรงตามระยะเวลาที่เหมาะสม

ในด้านการลดการใช้สารเคมีโดยใช้เท่าที่จำเป็น จากการศึกษาพบว่า สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ได้แนะนำส่งเสริมการใช้สารเคมีตามความจำเป็น โดยให้เกษตรกรชาวไร่ยาสูบทำตามคำแนะนำของหลักการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (Integrated Pest Management : IPM) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการจัดการศัตรูให้ดีขึ้น ไม่ได้เป็นการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูยาสูบให้หมดไปแต่เป็นการป้องกันศัตรูและโรคยาสูบที่เกินกว่าระดับที่ยอมรับได้อย่างเหมาะสมกว่าวิธีอื่นๆ โดยการปฏิบัติเพื่อการป้องกันเบื้องต้น เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อยับยั้งศัตรูพืชและโรคยาสูบ เป็นการตัดวงจรของแมลงศัตรูและเชื้อโรคยาสูบในระหว่างที่ยังไม่ได้ปลูกยาสูบ การดูแลสำรวจโรคที่น้ำจะเกิดในไร่ปลูกยาสูบ การใช้ดินกล้าที่แข็งแรง มีความสม่ำเสมอปราศจากโรค การส่งเสริมการกำจัดศัตรูพืชยาสูบและทำลายพืชอาศัยของแมลงและโรคยาสูบทำลายเศษซากจากแปลงเพาะกล้าและไร่ปลูก หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นแล้ว การจัดการเพื่อเป็นการควบคุมเบื้องต้น เช่น การสำรวจและตรวจนับการเข้าทำลายต้นยาสูบแมลงศัตรู (โดยใช้กับดักกาวเหลืองในการตรวจนับจำนวนแมลง) การเคลื่อนย้ายและทำลายต้นยาสูบที่ติดเชื้อโรคออกจากบริเวณที่เกิดโรค เมื่อตรวจพบการระบาดเพียงหนึ่งจุดก็ทำการควบคุมในจุดนั้นเพื่อป้องกันการระบาดที่แปลงแนะนำให้เกษตรกรชาวไร่ยาสูบ ใช้สารเคมีทางการเกษตรและสารชีวภาพ เลือกการใช้สารเคมีน้อยที่สุด ใช้สารเคมีทางการเกษตรและสารชีวภาพที่ขึ้นทะเบียนและอนุญาตให้ใช้กับยาสูบใช้ตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด พยายามใช้สารเคมีทางการเกษตร เมื่อใช้สารเคมีสกัดจากธรรมชาติและการเกษตรกรรมแล้วไม่ได้ผล หรือการใช้วิธีการหลายอย่างสลับกัน หรือผสมกันเพื่อหลีกเลี่ยงการดื้อยาของแมลงศัตรูและโรคยาสูบ และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการที่ทำหน้าที่แนะนำส่งเสริมและเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ ทุกฝ่ายให้ข้อมูลสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันคือ โดยปกติทั่วไปแล้วในการใช้สารเคมีทางการเกษตรในการเพาะปลูกยาสูบเกษตรกรชาวไร่ยาสูบจะใช้เฉพาะในกรณีที่พบว่า มีการระบาดของแมลงศัตรูและโรค และจะใช้สารเคมีที่ได้รับการแนะนำส่งเสริมจากสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ เท่านั้น เพราะนอกจากจะเป็นการลดต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายแล้ว เกษตรกรชาวไร่ยาสูบยังเริ่มตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อสุขภาพ เพราะหลังจากมีการตรวจเช็คเรื่องสารพิษตกค้างในกระแสเลือด เริ่มมีการใช้สารชีวภาพและสารสกัดจากธรรมชาติและใช้วิธีการเกษตรกรรมเข้าช่วยมากขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าการลดการใช้สารเคมี ใช้เท่าที่จำเป็น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

2.4.4 ผลการวิเคราะห์การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการฯ มีกิจกรรมที่ให้แนวทางและฝึกอบรมเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ ในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยทุกขั้นตอนของการเพาะปลูกยาสูบหรือการผลิตใบยาสูบจะต้องเน้นถึงผลกระทบที่นอกจากจะมีต่อตัวเกษตรกรเอง และชุมชนแล้ว ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

เช่น กิจกรรม การใช้สารเคมีทางการเกษตรต้องใช้ในปริมาณที่น้อยและใช้ตามหลักการ IPM อยู่ในระดับที่ไม่ทำลายต่อสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติและเป็นสารเคมีที่ได้รับอนุญาตมีความปลอดภัย เลือกใช้สารเคมีที่มีฤทธิ์ตกค้างน้อยที่สุด แม้แต่การกำจัดสารเคมีและภาชนะบรรจุหลังการใช้งาน ต้องทำลายไปตามกฎของท้องถิ่น ไม่ทำลายสารเคมีที่ไม่ต้องการด้านวิธีการเผา การฝัง การเทลงในทางระบายน้ำและแม่น้ำลำคลอง แต่ส่งคืนให้ผู้ผลิตนำภาชนะเปล่าไปทำลายตามวิธีการที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ มีการดำเนินกิจกรรมช่วยส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ว่างเปล่าของเกษตรกรชาวไร่อายุสุบ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ เช่น เป็นวัสดุของโรงเรียน บ้านพักอาศัย และเชื้อเพลิงบ่มใบยาสูบ เป็นต้น มีการสนับสนุนงบประมาณสำหรับกิจกรรมปลูกป่าชุมชน โดยมีคณะผู้บริหารระดับสูงของโรงงานยาสูบ ผู้บริหารสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ พร้อมด้วยพนักงานระดับปฏิบัติการ และเกษตรกรชาวไร่อายุสุบ รวมทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกชุมชน ร่วมกันปลูกป่าในพื้นที่ป่าชุมชนและในพื้นที่ที่เหมาะสม

การส่งเสริมสนับสนุนการก่อสร้างโรงบ่มแบบประหยัดพลังงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นอกจากจะช่วยให้เกษตรกรชาวไร่อายุสุบลดต้นทุนค่าเชื้อเพลิงและค่าแรงงานลงได้แล้วยังช่วยลดมลภาวะและปริมาณพลังงานที่ใช้ให้น้อยลงส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยลงด้วย ซึ่งกิจกรรมนี้ โรงงานยาสูบร่วมกับคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชาวไร่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีคุณสมบัติผ่านการตรวจสอบแล้วได้รับเงินสนับสนุนค่าก่อสร้างโรงบ่มจากกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานกระทรวงพลังงานและเงินงบประมาณสนับสนุนจากโรงงานยาสูบรวม 320,000 บาท และมีเกษตรกรชาวไร่อายุสุบ เข้าร่วมโครงการทำการขอรับการสนับสนุนงบประมาณในระหว่างปี 2553-2554 มากขึ้นรวมโรงบ่มแบบประหยัดพลังงานที่ได้ทำการก่อสร้างและใช้งานแล้วในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 90 ของจำนวนชาวไร่อายุสุบทั้งหมด ซึ่งเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งของโครงการฯ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โครงการฯ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินด้านผลผลิต (Product) หรือ (Output) ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการฯ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์การดำเนินงานของโครงการ จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานของโครงการฯ ทุกแห่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ประเด็น

4.2.5 ด้านผลกระทบ (Impact) จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการฯ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนตัวอย่างอันได้แก่ พนักงานระดับบริหาร พนักงาน

ระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่และเกษตรกรชาวไร่ยาสูบในเขตพื้นที่เพาะปลูกทั้ง 4 สถานี ได้แก่ สถานีใบยาสูบนมหาพน สถานีใบยาปากทาง สถานีใบยาแม่เลนและสถานีใบยาห้วยไซ ซึ่งสังกัดกับสำนักงานยาสูบเชียงใหม่เพื่อประเมินด้านผลกระทบ (Impact) เมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานของโครงการปฏิบัติการเกษตรที่ดีของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังในเขตจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2554 โดยผู้ศึกษาขอเสนอผลการวิเคราะห์ด้านผลกระทบออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อบุคลากรและผลประกอบการขององค์กร และผลกระทบที่มีต่อผลผลิต รายได้ และพฤติกรรมประกอบการอาชีพของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ

1) **ผลกระทบที่มีต่อองค์กร** พบว่า ข้อมูลที่ได้จากรายงานการติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการปฏิบัติการเกษตรที่ดีของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ (8 มีนาคม 2554) มีความสอดคล้องกันกับข้อมูลการสัมภาษณ์พนักงานระดับบริหารและพนักงานระดับปฏิบัติงานว่า จากการที่โครงการฯ มีการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นพร้อมกับตั้งงบประมาณไว้เพื่อใช้ในกิจกรรมนั้นๆ ด้วยรวมทั้งกิจกรรมที่กำหนดไว้เป็นลักษณะงานส่งเสริมที่พนักงานระดับปฏิบัติการที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการฯ จึงส่งผลกระทบเชิงบวกคือ การมีงบประมาณรองรับที่มีเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ทั้งในด้านการปฏิบัติงาน ความคุ้นเคยกับเกษตรสภาพพื้นที่ การเพาะปลูกเพราะได้รับฝึกชอบอยู่ก่อนแล้ว และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเกษตรกรจึงทำให้การดำเนินการกิจกรรมต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความราบรื่น และการที่โรงงานยาสูบไม่มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดจ้างแรงงานหรือเจ้าหน้าที่เพิ่มเติมเพื่อมาปฏิบัติงานโครงการฯ แต่ให้พนักงานที่มีอยู่แล้วรับผิดชอบโครงการส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ด้วย จากการที่กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้นในโครงการฯ มีการกำหนดตัวชี้วัดหรือประเมินผลทำให้พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่จะต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องคอยแนะนำ ส่งเสริม และติดตามงานกิจกรรมที่ทำกับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบมากขึ้นกว่าเดิม ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานยาสูบและเกษตรกรชาวไร่ยาสูบมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น เกษตรกรชาวไร่ยาสูบได้รับการดูแลเอาใจใส่มากขึ้นทำให้มีขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพเพาะปลูกยาสูบมากขึ้น ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ในการทำงานของพนักงานยาสูบและความพึงพอใจของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบต่อโรงงานยาสูบ ส่วนผลกระทบเชิงลบพบว่า เป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับพนักงานของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ที่ได้รับมอบหมายมากขึ้นเพราะกิจกรรมของโครงการเกือบทั้งหมดจะต้องจัดทำจดบันทึกและทำรายงานการปฏิบัติงานเพื่อนำเสนอความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติงานแก่ผู้บังคับบัญชา

ส่วนผลกระทบที่มีต่อผลประกอบการพบว่า จากการดำเนินงานตามแผนและกิจกรรมของโครงการฯ อย่างจริงจังและเคร่งครัดของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ส่งผลกระทบต่อผล

ประกอบการในเชิงบวกคือ พนักงานทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติการรวมทั้งเกษตรกรมีการประสานความร่วมมือบูรณาการในการทำงานเกิดความสนิทสนมผูกพันกันมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีของการทำงาน ทุกฝ่ายร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อให้งานของแต่ละฝ่ายบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายไปพร้อม ๆ กัน เช่น โรงงานยาสูบได้ใบยาสูบในปริมาณและคุณภาพตามต้องการ เกษตรกรชาวไร่ยาสูบมีรายได้จากการจำหน่ายใบยาสูบให้กับโรงงานยาสูบในระดับที่ตนเองพอใจ ในขณะที่เดียวกันทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการประกอบอาชีพร่วมกัน สร้างความยั่งยืนในอาชีพและธรรมชาติ

ตารางที่ 4.7 แสดงผลประกอบการ การรับซื้อใบยาแห้งจากชาวไร่บ่มเอง สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2554

สถานีฯ	ปริมาณรับซื้อ (กก.)	มูลค่าการรับซื้อ (บาท)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)
สันมหาพน	831,374.30	70,873,877.60	85.25
ปากทาง	605,637.10	52,787,484.20	87.16
แม่เลน	769,277.80	69,148,654.70	89.89
ห้วยไซ	911,512.00	82,727,096.40	90.76
รวม	3,117,801.20	275,537,112.90	88.38

ที่มา : รายงานการประชุมหัวหน้าส่วนงานฝ่ายใบยา ปี 2554 โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง

2) ผลกระทบต่อเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ (ชาวไร่บ่มเอง) ผลการศึกษาจากรายงานการประชุมหัวหน้าส่วนงานฝ่ายใบยา (16 สิงหาคม 2554) รายงานการติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ ของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่ซึ่งได้ติดตามประเมินผลการผลิตยาสูบ GAP (การปฏิบัติการเกษตรที่ดี) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบทั้ง 4 สถานีใบยา และผลจากการสัมภาษณ์พนักงานระดับบริหารและพนักงานระดับปฏิบัติการรวมทั้งเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ สำนักงานยาสูบเชียงใหม่พบว่า ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมีความสอดคล้องกันเกี่ยวกับผลผลิตรายได้รวมทั้งพฤติกรรมประกอบการอาชีพเพาะปลูกยาสูบมีผลกระทบในเชิงบวก ซึ่งได้ปริมาณและคุณภาพผลผลิตเพิ่มขึ้นกว่าเดิมซึ่งส่งผลโดยตรงกับรายได้ที่ได้ตอบแทนมา ซึ่งปริมาณและคุณภาพผลผลิตของใบยาสูบที่ได้เป็นไปตามที่โรงงานยาสูบวางเป้าหมายไว้ ถึงแม้ว่ายังมีตัวอย่างใบยาที่สุ่มตรวจหาปริมาณสารพิษตกค้างแล้ว

ปรากฏว่ามีสารพิษตกค้างในปริมาณที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดก็ตาม และสารพิษที่ตรวจพบเป็นสารพิษต้องห้ามซึ่งไม่ให้ใช้กับยาสูบก็ตามซึ่งก็สันนิษฐานว่า สารดังกล่าวอาจจะปนเปื้อนจากการใช้อุปกรณ์พ่นสารเคมีที่ทำความสะอาดไม่หมดหลังการพ่นสารดังกล่าวในพืชอื่นเพราะส่วนใหญ่แล้วชาวไร่ยาสู่มักจะปลูกพืชอื่นไปพร้อมกันหรือสลับกับการปลูกยาสูบและใช้อุปกรณ์พ่นสารเคมีเครื่องเดียว

ส่วนพฤติกรรมการประกอบอาชีพเพาะปลูกยาสูบของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบ หลังจากการดำเนินตามโครงการมีผลกระทบเชิงบวกชาวไร่ให้ความสำคัญในการเพาะปลูกยาสูบทุก ๆ ขั้นตอนอย่างจริงจัง จากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวไร่ยาสูบมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ชาวไร่มีการยินยอมให้ความร่วมมือที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและปฏิบัติตามวิธีการของโครงการอย่างจริงจังเพราะเห็นว่า พนักงานที่รับผิดชอบโครงการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างจริงจัง แม้ว่าบางเรื่องยังขัดแย้งกับความคุ้นชินกับพฤติกรรมเดิมๆ แต่เมื่อเริ่มปฏิบัติและต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ทำให้เกิดความเคยชินและเห็นผลที่แตกต่างอย่างชัดเจน และเป็นผลดีต่อตัวเกษตรกรชาวไร่ยาสูบเองด้วย เช่น การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องเหมาะสม ทำให้สามารถสร้างความปลอดภัยแก่เกษตรกรและผู้บริโภค สามารถลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยและสารเคมีเกินความจำเป็นต่อความต้องการของต้นยาสูบ และจากผลของกิจกรรมการตรวจเลือดเพื่อวิเคราะห์หาปริมาณสารเคมีในกระแสเลือดของชาวไร่บ่มเอง ทำให้ชาวไร่บ่มเองทราบถึงความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้สารเคมีที่ขาดความระมัดระวัง รวมทั้งมีการเปรียบเทียบผลการตรวจกับเพื่อนชาวไร่บ่มเองด้วยกันและเปรียบเทียบผลตรวจของปีที่ผ่านมา ทำให้ชาวไร่บ่มเองเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้สารเคมีด้วยความระมัดระวังมากขึ้น มีความตระหนักถึงเรื่องความปลอดภัยของสุขภาพร่างกายมากขึ้น การใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณและระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งการใช้วัสดุเหลือใช้จากการเพาะปลูกกลับมาใช้ในการปรับปรุงดิน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการด้านการบ่มใบยาสูบ โดยใช้โรงบ่มแบบประหยัดพลังงาน และมีความตระหนักผู้ได้รับผิดชอบต่อชุมชนรวมทั้งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4.3 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ การปฏิบัติการเกษตรกรที่ดี ของโรงงานยาสูบ กระทรวง การคลัง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปีงบประมาณ 2553 – 2554

ในการดำเนินงานของโครงการการปฏิบัติการเกษตรกรที่ดีของโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลังในเขตจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี 2553 - 2554 จากการศึกษาข้อมูลจากรายงานและเอกสารการประชุมหัวหน้าส่วนงานใบชา (10 สิงหาคม 2554) และการสัมภาษณ์พนักงานระดับบริหาร พนักงานระดับปฏิบัติการและเกษตรกรชาวไร่ยาสูบในเขตปลูกยาสูบที่ 4 สถานีใบชา สังกัดสำนักงานยาสูบเชียงใหม่พบว่า มีประเด็นปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1. โครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดี ของโรงงานยาสูบฯ เป็นแบบแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ที่ถูกกำหนดไว้แล้วโดยผู้บริหารในระดับฝ่ายขึ้นไป พนักงานระดับบริหารและพนักงานระดับปฏิบัติการของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่รวมทั้งเกษตรกรชาวไร่ยาสูบในเขตพื้นที่ที่สำนักงานยาสูบเชียงใหม่ควบคุมดูแลอยู่ จึงมีหน้าที่ในการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้เท่านั้น แม้แต่ในการปฏิบัติงานของสำนักงานยาสูบเชียงใหม่เองก็มีการบริหารงานที่มีระบบการทำงานตามสายบังคับบัญชาซึ่งเปรียบเสมือนการทำงานตามคำสั่ง (TOP DOWN) หากพิจารณาถึงกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเริ่มตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหาสาเหตุ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมติดตามและประเมินผลแล้ว พนักงานในระดับปฏิบัติการและเกษตรกรชาวไร่ยาสูบมีส่วนร่วมในโครงการฯ เฉพาะการปฏิบัติงานเท่านั้น โดยเฉพาะเกษตรกรชาวไร่ยาสูบไม่ได้มีส่วนร่วมในการเข้าไปร่วมพิจารณาปัญหาสาเหตุ การกำหนดหรือเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและการดำเนินงาน

2. หลักการการปฏิบัติการเกษตรที่ดีที่นำมาปฏิบัติไม่ได้มีการประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นแนวคิดการปฏิบัติการเกษตรที่ดีและเหมาะสมแบบการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการฯ และเกษตรกรชาวไร่ยาสูบในแต่ละพื้นที่ปลูก

3. เกษตรกรชาวไร่ยาสูบบางส่วนยังไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการฯ และเคยชินกับระบบการทำงานเกษตรแบบเดิม ในการทำกิจกรรมบางกิจกรรมของโครงการจึงขาดความใส่ใจไม่ตระหนักถึงผลกระทบด้านอื่นที่นอกเหนือจากความคุ้นเคยที่เคยปฏิบัติมา รวมทั้งเกษตรกรชาวไร่ยาสูบบางรายเห็นว่าระบบการดำเนินกิจกรรมบางอย่างของโครงการต้องใช้เวลาในการได้รับผลตอบแทน

4. พนักงานระดับปฏิบัติการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มเติมองค์ความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการค่อนข้างน้อยส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งความน่าเชื่อถือในตัวพนักงานของเกษตรกรในการแนะนำส่งเสริมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานโครงการฯ

5. ขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโครงการฯ อย่างเป็นระบบซึ่งส่งผลทำให้โครงการฯ ขาดข้อมูลสารสนเทศเชิงลึกเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไข

โครงการการปฏิบัติการเกษตรที่ดีของโรงงานยาสูบกระทรวงการคลังในเขตจังหวัด เชียงใหม่ ปี 2553 - 2554 นั้นเป็นโครงการที่มีประโยชน์อย่างมากต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ชาวไร่ยาสูบรวมทั้งระบบนิเวศของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะด้านคุณภาพของใบยาสูบ ไทยซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักที่สำคัญในการผลิตบุหรี่ให้ได้คุณภาพปลอดจากสารพิษตกค้างมีความ ปลอดภัยต่อผู้บริโภคสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้ ซึ่งโครงการฯ มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ สามารถป้องกันและลดปัญหาต่างๆ ในการเพาะปลูกยาสูบได้เป็นอย่างมาก ซึ่งการส่งเสริมให้ เกษตรกรชาวไร่ยาสูบได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกยาสูบแบบดั้งเดิมมาเป็นการเพาะปลูกยาสูบใน ระบบการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agricultural Practice. GAP) จะทำให้เกิดผลประโยชน์ที่ สามารถเปลี่ยนแนวคิดระบบการทำเกษตรให้มีความยั่งยืนทั้งในด้านอาชีพ สภาพธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับสภาพร่างกายของเกษตรกรชาวไร่ยาสูบและ ผู้บริโภคมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ดังนั้นหากโครงการฯ นี้ยังคงมีการดำเนินกิจกรรม ต่อไปในอนาคตจึงควรที่จะมีการปรับเปลี่ยนดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการให้ดีขึ้น เช่น การเปิดโอกาส ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการมีส่วนร่วมในการพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาสาเหตุ การ กำหนดแผนและกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ ซึ่งจะทำให้เกิดความครอบคลุมในทุกๆ ด้านของ การดำเนินโครงการฯ

2. การปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติ จากการแนะนำส่งเสริมและฝึกอบรมเป็นการแลกเปลี่ยน และร่วมกันเรียนรู้ระหว่างพนักงานโครงการฯ กับเกษตรกรชาวไร่ยาสูบมากขึ้น เพื่อจะทำให้ พนักงานโครงการฯ และเกษตรกรชาวไร่ยาสูบมีความรู้ความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและ รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิด จิตสำนึกและความตระหนักในการปฏิบัติงานร่วมกันให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. การปรับบทบาทของพนักงานโครงการฯ โดยการพัฒนาศักยภาพของพนักงาน โครงการฯ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการส่งเสริมโดยการศึกษาดูงานเพื่อให้ ทราบแนวคิดหรือประสบการณ์จากที่อื่น การเข้ารับการฝึกอบรมทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติและ เพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากงานวิจัยค้นคว้าที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้กับงานโครงการ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจในการกระตุ้นให้พนักงานอยากที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ เช่น การสนับสนุนให้พนักงานได้พัฒนาองค์ความรู้ในสิ่งที่เขาสนใจและถนัด เป็นต้น

4. ด้านการติดตาม ประเมินผลการดำเนินโครงการฯควรมีการร่วมกันกำหนดแนวทางในการติดตาม ประเมินผลให้ชัดเจนและยึดถือเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานโครงการฯ ขณะเดียวกันโรงงานยาสูบควรที่จะมีการจัดทำคู่มือการติดตามควบคุมและประเมินผลของโครงการฯ เพื่อให้สำนักงานยาสูบและสถานีใบยาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved